

LIETUVOS rytas

2011 m. gruodžio 3 d., šeštadienis

lrytas.lt

NEPRIKLAUSOMAS ŠALIES DIENRAŠTIS 22-IEJI LEIDIMO METAI

NR.279 (6341) Kaina 3,99 Lt

“Troškau būti išskirtinė, tačiau vos nepraradau šeimos.

Neslėpė serbų dainininkė K.Sotirovič (nuotr.), dėl meilės Vilniuje žaidžiančiam krepšininkui A.Raščiuvi nutraukusi savo karjerą.

Žurnale „Gyvenimo būdas“

Mobili linija
telephones and accessories

SAMSUNG
S5830 Galaxy Ace

82 Lt

Lizingu 10 mėn.
pradinė jmoka – 0 Lt
Be sutarties – 700 Lt

www.mobili.lt

dienos skaicius

17

Tiek tiltų šiuo metu yra per Nemuno upę Lietuvoje. Naujausias – Druskininkuose. / p. 28

šiandien su LR

„Gyvenimo būdo“ žurnale:
■ tik trečioji žmona Daina privertė A.Bosą puoštis – anksčiau madu nesivaikės buvęs Seimo narys tapo dabita.

Priede „Rytai–Vakarai“:

■ sekmadienį vyksiantys parlamento rinkimai Rusijoje – su netikėtu intrigos prieskoniu.

Žurnale „TV antena“:

■ 10-metė palangiškė P.Skrabytė su kitų dylikos šalių atstovais ši vakarą kovos Jerevane dėl vaikų „Eurovision“ nugalėtojo vardo.

apreiškimai

Stipriųjų laimė

Visi žino, kad iš minimalių algos nepragyvensi, o mes pragyvenam. Iš pensijos irgi nepragyvensi. O mūsų pensinykai – gyvi. – Kaip jums tai pavyksta? – pavydi švedai.

– Ot nesakysi! – vaipaus. – O tai ir jūs užsimanysit taip gyvent.

Nepratusiems, išlepusiems net pirmas bandymas gali būt paskutinis.

Juozas Erlickas

Meilės ir klastos drama su laiminga atomazga

V.Petrauskienės nuotr.

Apie patirtą smurtą nesenai kalbėjusi S.Bulkauskienė pritilo – bijo, kad į laisvę paleistas buvęs sutuoktinis keršys.

Kaltinimai neištikimybe, smurtas, maldavimai ateisti ir mirties nuosprendis konkurentui. Tokias aistras, virusias Biržų ir Pasvalio rajonuose, atšaldė policija, pranešusi, kad sulaikė ūkininką, užsakiusi nužudyti samdini, kuris nuviliojo jo žmoną.

Virginija PETRAUSKIENĖ
LR korespondentė

„Geriau maitinsiuosi tik duona ir vandeniu negu sutiksiu grįž-

ti į savo buvusius namus. Nenoriu pro juos net pravažiuoti.

Apie tai, kaip mane skriaudė buvęs vyras, būtų galima parašyti knygą“, – vakar „Lietuvoš rytui“ ištarė Pasvalio rajono Žil-

pamūšio kaimo gyventoja 54 metų Stasė Bulkauskienė.

Prieš 3 metus palikusi sutuoktinį, moteris surado prieglobstį gretimame Pasvalio rajone.

Ten ji įsikūrė su buvusiu savo ūkio samdiniu Petru Gasiūnu.

Už samdinio mirtį – 5000 litų

Šią savaitę policijos pareigūnai į areštinę uždarė Biržų rajono Peleniškių kaimo gyventoją

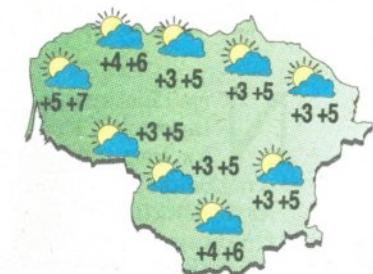
Nukelta į 10 p.

svajonių salis

Išsirink Kalėdų dovaną pats!

Pirkite žaislų daugiau nei už 30 Lt, išsirinkite norimą žaislą ir laimėkite ji!

Akcija vyksta iki gruodžio 18 d. Kaune (išskyrus Jonavos g. 62), Vilniuje, Klaipėdoje. Akcijos sąlygas rasite www.senukai.lt

Orai šiandien / p. 36

Oligarcho bėdos

I nacionalizuoto „Snoro“ kreditorių eilę atsistojo ir vienas turtingiausių Rusijos verslininkų: O.Deripaskos valdoma kompanija „Norilskij nikel“ šiame banke turejo saskaitą, kurioje laikė apie 200 mln. litų. Užsimenama, jog turtuolis pagalbos jau kreipėsi į Rusijos užsienio reikalų ministeriją. / p. 18

Milijonų mīslės

Kodėl Geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamajį turą įstatymas numato išmokėti būtent 128 milionus litų? Tai daug ar mažai? Artėjant įstatymo įsigaliojimui aistru kyla ir tarp žydų, ir tarp lietuvių. Antai Kauno žydų religinių bendruomenės vadovas M.Bairakas įsitikinės, kad senas šaknis Lietuvoje turintys žydai skriaudžiami. / p. 7-9

Istorijos aidai

„Kita Svajonių komanda“ – daugiau nei Lietuvos krepšinio rinktinės bronzinio žygio Barselonos olimpiadoje apdainavimas. Tai ir Lietuvos istorijos pamoka pasauliui. Tikriausiai todėl ši dokumentinė juosta, kurią režisavo Amerikos lietuvis M.Markevičius, įtraukta į svarbiausio JAV nepriklausomų filmų festivalio „Sundance“ programą. / p. 8

Sovietmečių suniokotos Želvos sinagogos (nuotr. kairėje) šiuo metu niekas nenorėtų perimti ir už dyką. Nepavydėtinai atrodo ir Žiežmarių sinagoga, kuri kažkada buvo paversta sandeliu.

Milijonai, surašyti iš oro, kursto aistras

Kodėl Geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamajį turą įstatymas numato išmokėti būtent 128 milijonus litų? Tai daug ar mažai? Artėjant įstatymo įsigaliojimui šie klausimai plevena ir tarp žydų, ir tarp lietuvių.

Audronė URBONAITĖ
LR korespondentė

Iš pradžių – graudi, komiška ir pamokoma istorija, kurią išgirdau iš gerai informuoto šaltinio.

Kai Lietuva nusprendė perduoti žydams Vilniuje buvusias toras, vertingą ne tik judėjų religinių, bet ir mūsų šalies kultūrinių palikimą, iš Vilniaus krovinių į Izraelį 2002 metais buvo išlydėtas žodžiai: „Tai mūsų valstybės geros valios gestas, sutvirtinantis lietuvių ir žydų tarpusavio supratimą, rodantis atjautą nukentėjusiai tautai ir pagerinsiantis Izraelio ir Lietuvos santykius.”

Vidutinė grąžinamo turto vertė per trejus metus vidutiniškai krito trečdaliu, o Vyriausybė išmokas padidino 2,5 karto.

Kai lėktuvas su vertinguoju kroviniu nusileido Jeruzalėje, sutinkanti minia pradėjo šaukti: „Pagaliau išplėsime iš kruvinų žydžiaus rankų brangias savo toras!”

Apie mūsų valstybės gerą valią nebuvu né užsiminta.

Į oro uostą suvažiavę izraeliečiai išsidalijo krovinių ir išsivainiėjo kas sau.

Netrukus Lietuvą émė bombaroduti tarptautinių ir savų žydų organizacijų pretenzijos: „Kaip drisote ne tiems žydams atiduoti šventąsias toras?! Kur kitos mūsų šventenybės?!”

Lietuva liko kalta, kad atidavė ne tiems ir ne tiek.

Ar panašiai negali atsitikti ir su 128 milijonais litų, kai jie bus išmokėti?

Ir ne vien dėl žydų pretenzijų, bet ir dėl Lietuvos Vyriausybės nenuoseklaus elgesio.

2012 metų sausio 1-ąją įsigalius Geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamajį turą įstatymas, kuri Seimas priėmė šį birželį.

sutiktas vydas, dabar gyvenantis Kaune.

Savininkas džiaugtusi atskrataęs

Susiradome buvusių maldo namų savininką Algirdą Jaruką.

„Prieš 14 metų su broliu iš kolūkio ši namą nusipirkome už 18 tūkstančių litų. Jeigu man žydai atiduotų tuos 18 tūkstančių, tegu tik pasiima tą sinagogą! Būčiau laimingas!

Per križę jokio verslo čia nepradėsi – kam bandžiau parduoti, niekas neima. O dabar ir pastatas jau visiškai nieko nevertas”, – aiškinė Želvos gyventojas.

Seniūnijoje sužinojome, jog ekonominiu pakilimo metais kažkas čia norejo steigti siuvyklą, bet persigalvojo užgriuvus krizei.

„Broliai Jarukai nesutarė, už kiek nori parduoti.

Bet priežastis ne ta: nematėme né vieno realaus maldo namų pirkėjo, kuris manytų, kad Želvoje verta investuoti”, – kalbėjo seniūnijos darbuotojos.

Tad kiek dabar, 2011-aisiais, reikėtų žydų bendruomenėms atstovaujančiam fondui išmokėti už ši statinį, kad suma būtų teisinga?

„Jei man valstybė tų 18 tūkstančių neatiduos, užpykės išardysiu ir plytas parduosiu – nei žydams, nei lietuviams nebus!” – putojo pastato savininkas A. Jarukas.

Reikalų logika – vienoda

Kaimiečiai reikalus vertina praktiskai – jų nejaudina geros valios mostai ar širdperša dėl sunuskio religinio objekto.

Praktiskai reikalus tvarko ir žydai – kai Simono Alperavičiaus vadovaujama Lietuvos žydų bendruomenė po 1996-ųjų atgavo vertingą pastatą Gaono gatvėje 6, Vilniaus senamiestyje, Austrijos ambasadai jis buvo parduotas vos už 400 tūkstančių dolerių.

Nors dolerio vertė tada buvo nežaista, sandoris sukėlė lengvą šypseną, nes niekas nepatikės, kad pardavėjai žydai nemokėjo skaičiuoti ir nusipigino.

Vien už vietą senamiestyje tais laikais buvo mokami košmariški pinigai.

2001-aisiais už parduoto pastato rekonstrukciją architektams Erichui Wagneriui ir Sigitui Sparnaičiui buvo įteiktas apdovanojimas.

Nukelta į 8, 9 p.

Turto vertintojai nepolitikuojai

– Ar įmanoma dirbtinai padidinti kokio nors objekto vertę politiniai sumetimais?

– „Lietuvos rytas“ paklausė Registrų centro Nekilnojamomo turto departamento direktoriaus A. Bagdonavičiaus (nuotr.).

– Turto vertintojai nepolitikuojai. Registrų centras atskirai nevertinga žydų ar kurios kitos religinės bendruomenės turto.

Pateikti, kokia yra žydams grąžintinų objektų vertė, mūsų buvo paprašyta tik vienintelį kartą 2008 metais.

Kas kita, kad 2008-ųjų vertė realiai yra 2007-ųjų vertė, nes ji apibendrinama paskutinę metų dieną ir ja vadovaujamas visus ateinančius metus. 2007-aisiais nekilnojamomo turto vertė buvo labai didelė ir visi puoselėjo iluziją, kad turtas dar brangs.

Ministras baksnoja pirštū į kitus

– 2008-ųjų spalį iš Teisingumo ministerijos į Registrų centrą buvo nusiūstas mīlingas raštas Nr.(1-11)-7R-8816. Jame prašoma pateikti, kokia yra tuometė žydų bendruomenėms grąžinamo turto vertė. Koks tikslas krizės akivaizdoje remtis 2007 metų duomenimis, kai turtas buvo brangiausias?

Kas iš politikų davė ministrui tokį nurodymą? Jei tai savarankiškas sprendimas, kas šio sumanymo autorius Teisingumo ministerijoje?

– „Lietuvos rytas“ pasiteiravo teisingumo ministro Remigijaus Šimašiaus (nuotr.).

– Visus sprendimus priėmė tuometė politinė komanda Teisingumo ministerijoje, remdamasi Gedimino Kirkilo vadovaujamos Vyriausybės sprendimais. Raštą Registrų centrui pasiraše teisingumo ministras Petras Baguška.

– Ar Teisingumo ministerija siemet nusiuntė tokį patį raštą į Registrų centrą ir paklausė, kokia dabar yra grąžinamo turto vertė?

– Ne. Informacijos apie tai reikia kreiptis į Ministro pirmmininko tarnybą.

– Pateikite argumentus, dėl kurių žydai, gavę 128 milijonus, neturėtų pagrindo kreiptis į Konstitucinį teismą ir

– Masinis vertinimas pagal vidutinę rinkos vertę nėra tikslus. Kodėl kiekvienas žydams grąžinamo turto objektas nebuvu vertinamas individualiai?

– Tai būtų buvę labai brangū. Vieno objekto vertinimas pagal masinio vertinimo metodiką kainuoja nuo vieno iki trijų litų, o individualus vertinimas – nuo poros dešimčių iki kelių šimtų litų.

– Ar siemet kas nors prašė pažymos, kaip pakito objektų, už kuriuos bus mokama kompensacija, vertė?

– Ne, tokio prašymo negavome.

– Įrodinėti, kad kompensacija nėra teisinga.

– Priimtas įstatymas nėra restitucija, o geros valios aktas. Įstatyme numatyta, kad kompensacijos suma yra galutinė, ateityje negali būti reiškiama pretenzijos ir keičiama nustatyta kompensojama suma už žydų religinių bendruomenių turą.

Jei žydai panorėtų natūra atgauti kurį nors pastatą ar jo dalį religinių bendruomenės reikmėms, jo kaina būtų išbraukama iš 128 milijonų. Kompenzacijos mokama iš valstybės biudžeto Vyriausybės skirtam fondui.

Jo steigimas yra žydų bendruomenių rankose.

– Ar yra raštiškai pasirašytas Vyriausybės susitarimas su fondu, kad šis atstovauja visiems galimiems pretenzijų reiškėjams ir kad jie visi sustinka su numatyta 128 mln. litų suma? Jeigu yra, kas iš žydų atstovų jį pasirašė?

– Šis kolegialus valdymo organas turi atstovauti Lietuvos žydų bendruomenei, Lietuvos žydų religinei bendrijai, kitoms žydų religijų, sveikatos apsaugos, kultūrą ir švietimą puoselėjančioms įstaigoms, jei jos pareiškia tokį norą.

Milijonai, surašyti iš oro, kursto

Atkelta iš 7 p.

Atnaujintas pastatas dabar vertas 2 mln. 882 tūkst. litų, tačiau tai ne žydų bendruomenės, o investuotojų nuopelnas.

Beje, 2008 metais jo vertė buvo beveik 5,7 milijono litų.

Praše dešimtkart daugiau

Galiu pateikti ir kitą pavyzdį apie nerealius norus. Žydaik atkakliai reikalavo grąžinti jems žydų ligoninę Kaune, A. Jakšto g. 5, arba sumokėti 20 milijonų litų.

Tačiau nebuvu pakankamai rasta religinė bendruomeninę nuosavybę įrodančių dokumentų. Arba rastieji netiko tiems, kurie sprendė, kas kam priklausė.

Kauno žydų religinės bendruomenės vadovas Mauša Bairakas tvirtina nuosavybės dokumentus pats parsisiūsdinės iš Sankt Peterburgo.

„Pernelyg skirtinai Kauno žydai ir užsie niečių remiami vilniečiai suvokia grąžinamo turto vertę.“

M.Bairakas

„Rodžiau komisijoms dokumentus, kad dar XIX amžiuje kau nietis žydų pirklys dabartinėje A.Jakšto gatvėje nusipirkė žemę, padarė projektą ir pastatą dovanajo Kauno kahalui (žydų religinių bendruomenėi).

Tokie objektais kaip žvakių fabrikėlis, košerinio maisto cechais, pirtys ar ligoninės, kuriose vykdavo apipjaustymas, yra ir religinis, ir bendruomeninis turtas.

Buvau suradęs investuotoją, kuris būtų statinį pavertęs modernia ligonine. Ne, to niekam nereikėjo“, – kalbėjo M.Bairakas.

Archyvų departamentas nurodo, kad dokumentų, patvirtinančių pastato priklausomybę žydų religinei bendruomenei, nepakako.

Tas pastatas aukcione 2010 metais parduotas vos už 2,2 milijono litų. Už dešimt kartų mažesnę sumą, nei buvo prašyta anksčiau. Kuri pusė kurią apmuvė? Kauniečiai lietuviai kauniečius žydus?

„Surišk ta pačia virve prekeivius žydų ir lietuvių ir mesk į tvenkinį – abu bus verti nuskęsti“, – sakė mano močiutė apie abiejų tautų meilę pinigui.

Kas žongliuoja skaičiais?

Tačiau sinagogos Želvoje neįki si nei žydui, nei lietuviui, nes ji teturi moralinę vertę, o piniginės vertės – jokios.

Nuėjau į Registrų centro Nekilnojamojo turto departamentą aiškintis, kiek Želvos žydų maldos namai kainavo 2005-aisiais, 2008-aisiais ir dabar, 2011-aisiais.

Buvau nauji tikėdamasi gauti vienareikšmišką atsakymą, kuris Želvos sinagogos pavyzdžiu galėtų iliustruoti, ar teisingai pasielgė Andriaus Kubiliaus vadovaujama Vyriausybė, 2,5 karto padidinus žydų turto vertę, kai viskas katastrofiškai nuvertėjo.

Tokiui adresu (Želva, Šešuolių g. 2) Nekilnojamojo turto kadastre ir registre šie žydams grąžintini maldos namai néra užregistruoti, nors adreso tikslumą patvirtino seniūnija.

Tad gal žydų bendruomenėms atseikėta iš akies, nes grąžinti-

nu statinių sąraše yra ir daugiau objektų, neįregistruotų nei Nekilnojamojo turto kadastre, nei Registrų centre?

„Jeigu Želvos maldos namai ir būtų užregistruoti, 2005-ujų ir vėlesnės vertės negali būti lyginamos. 2005-aisiais nekilnojamasis turtas buvo vertinamas Brangaus turto vertinimo komisijos sprendimais. Néra aišku, kokie tada buvo vertės nustatymo kriterijai.

Po 2006-ujų įsigaliojo masinio vertinimo metodika pagal vidutinę rinkos vertę. Mes neužsiimame spekuliacijomis“, – aiškino Registrų centro direktoriaus pavaduotojas turto vertinimui Arvydas Bagdonavičius.

Turto vertinimo specialistai teigė, kad Registrų centre nėra likę jokių duomenų, kokiai kriterijais vadovavosi Brangaus turto vertinimo komisija.

Tačiau juokingiausia, kad jokiai instancija Registrų centro šiemet net nepaprašė dabartinių grąžinamo turto kainų. Nei Seimas, nei Teisingumo ministerija.

Tai iš ko nustatė kainas – iš oro? Manės visai neįtikino Ministro pirmininko tarnybos atsakymas, jog apie vertę iš naujo nebuvu teirautasi dėl to, kad 128 milijonų litų grąžintina suma įvardyta įstatyme.

Net pirmokui aišku, kad, prieš balsuojant tokiu svarbiu klausimu, kaina kruopščiai derinama Vyriausybėje ir Seime.

O grąžinamų objektų, už kuriuos bus mokama kompensacija, sąraše – maždaug 75 mažų mieletelių sinagogos, kurių piniginė vertė labai menka. Panašiai kaip Želvoje.

Kaina ir kilo, ir krito

Nutariau apžiūrėti dar vieną išskirtinį objektą, kuris buvo vertinamas atkuriamasios vertės metodu (skaičiuojama, kiek kainuotų sugriautą atstatyti).

Ziežmarių medinė sinagoga pribloškė vienišu grožiu. Tai garsusis Europos žydų kultūros paveldo kelio objektas, saugomas UNESCO.

Viena unikalaisių medinių sinagogų, kurioje buvo „Lietkoopssajungos“ sandėlis, 2005 metais įkainota tik 27 767 litais.

Šią informaciją gavau iš Vilniaus Kavaliausko, buvusio derybininko su Lietuvos ir tarptautinėmis žydų organizacijomis dėl grąžinamo turto. Jis dirbo A.Brazauskas, o vėliau Gedimino Kirkilo vadovaujamose Vyriausybėse.

2008-aisiais Ziežmarių sinagogos vertė pakilo iki 31 tūkst., 2010-aisiais – iki 37 tūkst., o šiam metais ji krito iki 36 tūkst. litų.

Taigi kiek iš tikrujų Lietuva privalėtu grąžinti už šį sunikotą statinį? Ar turėtų? Juk kitų tikėjimų šventovės irgi buvo sunaikintos to paties režimo.

Kaip teigia mane konsultavę teisininkai, religinių bendruomenių turto restitucija jas skirstant pagal tautybę yra neteisinga ir neteisėta.

Tokiu atveju lenkams reikėtų grąžinti JAV ambasados pastatą Akmenų gatvėje Vilniuje, nes tarpukariujis priklausė Lenkų draugijai.

Vertė smarkiai krito

Tuomet man kilo mintis Registrų centro Nekilnojamojo turto departamento direktoriaus A.Bagdonavičiaus pasiteirauti, kiek 2008 ir 2011 metais įvertin-

Dėl žydų bendruomenių turto kompensavimo vyko daugybė derybų. Pirmasis iš dešinės – derybininkas V.Kavaliauskas.

tas päties Registrų centro, esančio Vilniaus centre, V.Kudirkos gatvėje, pastatas.

Samprotavau paprastai: jeigu 2011 metais dabartinė Vyriausybės akysė mistiškai pakilo žydų turto vertę, turėjo pabrangti ir Registrų centro pastatas.

Tačiau paaškėjo, kad turto vertintojų būstinių 2008 metais kainavo 23 mln. 224 tūkst. litų, o 2011-aisiais pastatas įkainotas vos 15 milijonų litų.

Kadangi tikslaus atsakymo, kuo iš tiesų skyrėsi brangaus turto vertinimo metodika prieš 2005-aisius ir vėliau pradėta taikyti masinio vertinimo metodika pagal vidutinę rinkos vertę, negavau, pateikiu, kaip pakito kai kurių grąžintinų objektų vertė nuo 2008 metų pabaigos iki 2011-ujų.

Sinagoga Pasvalyje 2008 m. buvo įvertinta 47 765 litais, o 2011 m. ji kainuoja 38 300 litų. Sinagoga Švėkšnoje 2008 m. įvertinta 175 tūkstančiais, o šiam metais – 130 tūkstančių litų.

„M.Bairakas atstovauja 10–15 žmonių ir nori turėti lygų balsą, o mes atstovaujame visos Lietuvos žydams.“

S.Alperavičius

Pastatas Klaipėdoje, Skerdėjų g. 2, 2008 m. įkainotas 189 tūkstančių litų, 2010 metais – 138 tūkstančių litų, o dabar jau nugrautas.

Įvertinus jį atkuriamasios vertės metodą, šiandien jis kainuoja 134 tūkstančius litų.

Pastatas Vilniuje, Gaono g. 5, 2008 metais buvo vertas 5 790 117 litų, o šiam metais tik 3 380 000 litų.

Pastatas Vilniuje, Mėsinų g. 4, 2008 metais įvertintas 3 356 745 litais, o šiam metais – 2 664 000 litų.

Pastatas Kaune, Vilniaus g. 23, prieš trejus metus buvo įkainotas 4 206 170 litų, o dabar jis vertas 1 960 000 litų.

Taigi vidutinė grąžinamo turto vertė per trejus metus vidutiniškai krito trečdaliu, o Vyriausybė išmokas padidino 2,5 karto.

Ar bus pasakyta „užtenka“?

Dar svarbesnis klausimas: ar dabartinė Vyriausybė galėtų garantuoti, jog 128 milijonai litų yra būtent ta suma, kurią išmokėjus per dešimt metų žydai daugiau neturės pretenzijų Lietuvai?

Juk iki šiol nėra aišku, kas taps fondo nariais, kurie spręs, kokiems projektams bus naudojama kompensacija.

Nei iš Vyriausybės, nei iš žydų nepavyko išpešti, kas bus tie išrinktieji.

Vyriausybės pozicija būtų paprasta, jei fondo, per kurį bus grąžinami pinigai, nariai padėtų parašus, jog visi sutinka, kad atsiskaitymo suma yra galutinė ir nekintama.

„Mūsų, seniausios Lietuvos Kauno žydų bendruomenės, įkurto prieš 140 metų, atstovų į tą kuriamą fondą nepakvietė.

Iš to daroma didžiausia paslaptais“, – kalbėjo Kauno žydų religinių bendruomenei vadovaujantis M.Bairakas.

„Kas jus nustümė į šalį?“ – pa siteiravo „Lietuvos rytas“.

„Simono Alperavičiaus šutvė su advokate Faina Kukliansky priešakyje.

Asociacija Lietuvos žydų bendruomenė, kuriai vadovauja S.Alperavičius, parsidavė amerikiečiams.

JAV žydų organizacijų atstovai juos remia ir daro didžiulį spaudimą Lietuvos Vyriausybei. Šis vilnietiškas dirbtinai sukurtas darinys skirtas pinigams paimti. Jie neigia, kad mes, vietiniai, esame teisių perėmėjai.

Kokią teisę Vyriausybė turi užsienio žydų organizacijos, o nėra ištrauktos realiai Lietuvos veikiančios bendruomenės?

Didžioji asociacijos narių dalis atsidūrė Lietuvos sovietiniais metais ir neturi nieko bendra su vie-

tinių žydų religinėmis bendruomenėmis.

S.Alperavičiaus tikrai niekas neigaliojo atstovauti visiems Lietuvos žydams – jis siekia naudos tik savo asociacijos nariams.

Keista, kad demokratiškosios Amerikos atstovai remia žmogų, kuris sovietiniais metais eligėsi kaip kolaborantas ir rašinėjo tekstus prieš Lietuvą“, – kalbėjo M.Bairakas.

Kaunietis priminė, kad tikrųjų Lietuvos gyventojų žydų, o ne atvokių sovietiniais metais, yra vos apie 800 žmonių.

Kad Kauno žydų religinė bendrija, juridiškai pripažinta priešakinės Kauno bendrijos išpėdine, staiga tapo ignoruojama kitų žydų organizacijų atstovų, patvirtinio ir V.Kavaliauskas.

– Dėl ko Kauno ir Vilniaus žydai labiausiai nesutaria? – pasiteiravau M.Bairako.

– Mes sutinkame atgauti sinagogas natūra ir bandyti jas atgauti.

Tie šedevrai kaip tapytas altorius prieš dvejus metus atgautoje Čekiškės sinagojoje Kauno rajone turėti vien piniginę vertę.

Bet F.Kukliansky man viešai išrežė: „Kam jūs atsiėmėte tas sinagogas, jei neturite pinigų jas restauruoti?“ Toks požiūris pui kai atspindi interesus.

Tie, kurie tebeturi Lietuvos pilietybę, bet seniai įsikūrė Izraeliye arba Amerikoje, turėti Lietuvos pilietybę.

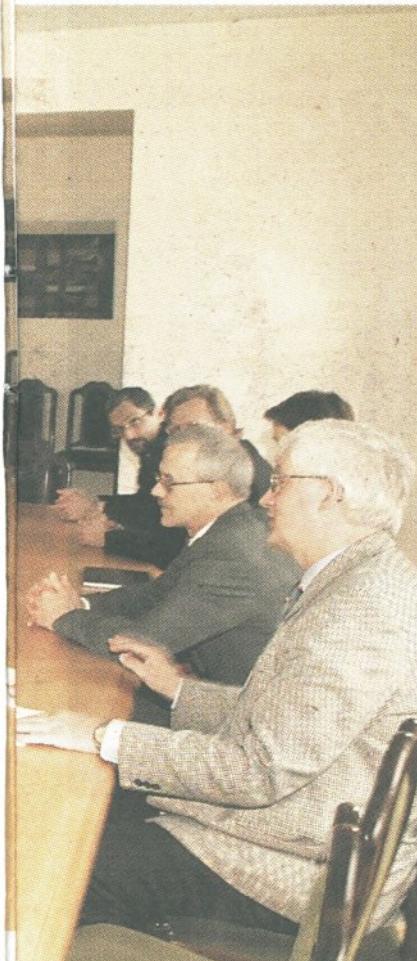
– Ar tai reiškia, kad, išmokėjus 128 milijonus litų fondui, pretenzijų Vyriausybei vis tiek bus?

– Žinoma, kad bus. Pernelyg skirtinai Kauno žydai ir užsie niečių remiami vilniečiai suvokia grąžinamo turto vertę, – kalbėjo M.Bairakas.

Milijonai – tik projektams

– Ar Lietuvos žydus tenkina 128 milijonų litų kompensacijos sumą? – „Lietuvos ry-

ir žydu, ir lietuvių aistros

tas" pasiteiravo Lietuvos žydų bendruomenės vadovo S. Alperavičiaus.

– Visi žino, kad netenkina. Bet geriau šis tas nei visai nieko.

– Tai Lietuva jau bus atskaičiusi ar ne?

– Formaliai – taip.

– Ar tai reiškia, kad, išmokėjimus numatyta kompensaciją, gali būti naujų pretenzijų iš vietinių žydų ir tarptautinė organizacijų užsienyje?

– Aišku, kad gali. Tačiau jos turėti turėti pagrindą kreiptis.

„Jei man valstybė tų 18 tūkstančių neatiduos, užpykęs išardysiu ir plynas parduosi – nei žydams, nei lietuviams nebus!“

A. Jarukas

Istatyme parašyta, kad į turą gali pretenduoti tik Lietuvoje veikiančios žydų organizacijos.

– Jūsų oponentas M. Bairakas iš Kauno tvirtina esąs nuostumtas nuo derybų dėl steigiamo fondo.

– Aš sakau, kad ne. Fondo dar néra. M. Bairakas atstovauja 10–15 žmonių ir nori turėti lygį balsą, o mes atstovaujame visos Lietuvos žydams.

Jie mano, kad tas fondas dalins po milijoną organizacijoms.

Tai pinigai projektams, o ne daubyboms. Jei M. Bairakas turi gerą projektą, prašom – tegul rašo paraišką, išstoja į fondą ir ją patiekia, – dėsté S. Alperavičius.

Šis pokalbis puikiai atspindi galimybę žydams susitarti tarpusavyje.

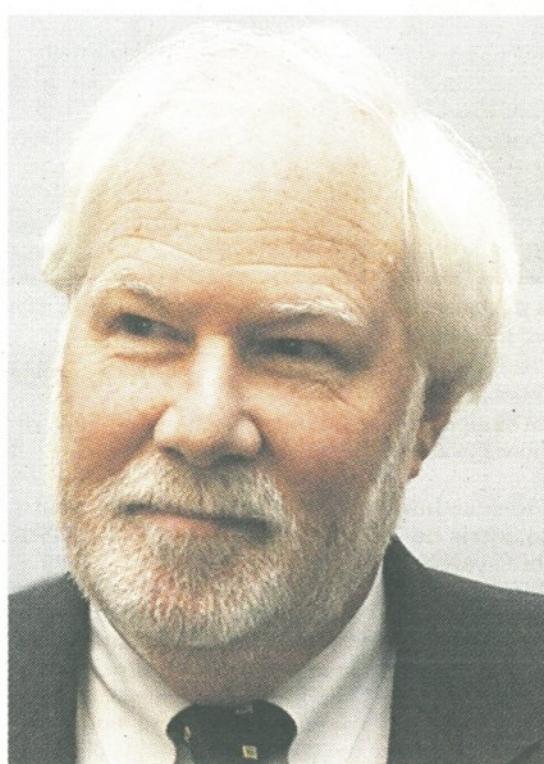
Grasino nejleisti į Ameriką

Yra ne viena iškalbinga detalė iš prieistorės, kuri atspindi tarp-

Anot kauniečio M. Bairako, senas šaknis Lietuvoje turintys žydai skriaudžiami.

M. Patrašiaus nuotr.

Eltos nuotr.

Ypač kategoriskai kompensacijų reikalavo įtakingas rabinas A. Bakeris iš JAV.

jis néra asmuo, galintis keisti Vyriausybės nutarimus.

Tada A. Bakeris pagrasino: jeigu V. Kavaliauskas nesugebėsias perkalbėti premjero, jis bus įtrauktas į įtarinį arba pavojingų Amerikai asmenų sąrašą ir niekada negalės įžengti į JAV teritoriją.

A. Bakeris elektroniniu paštu buvusiam derybininkui V. Kavaliauskui atsiuntė žinutę: „Stebiuosi, kad dar esi gyvas.“

Lietuvos derybininkas tuomet raštu kreipėsi į Valstybės saugumo departamentą, užsienio reikalų ministrą ir nuėjo pasikalbėti į JAV ambasadą.

2011-ųjų birželio mėnesį po vie-

S. Alperavičius pripažino, kad skiriami 128 milijonai litų žydų netenkina.

P. Lileikio nuotr.

Galima atsiskaityt pigiai ir dalykiškai

Vilius Kavaliauskas

Buvęs derybininkas žydų turto klausimais A. Brazauskui ir G. Kirkilo vyriausybėse

„Austrijoje už prarastą žydų bendruomeninį turą tebuvo kompensiuta 12 procentų šiandieninės vertės. Lenkijoje žydų bendruomenei buvo pasiūlyta 15 procentų dabartinės vertės, tačiau, žydams pareikalavus 20 proc., derybos įstrigo. Latvijos parlamentas apskritai nubalsavo prieš išmokas krizės metais. 2005 m. premjeras A. Brazauskas siūlė maksimumą – 28 procentus iš 174 milijonais litų tada įvertinto žydų turto, arba 50 milijonų litų. O A. Kubilius lyg koks milijonierius šią

sumą padidino 78 milijonais! Mano manymu, restituicija gali būti vykdoma labai pigiai ir dalykiškai.

Siūlau perduoti žydų bendruomenei visus laisvus pastatus, pripažintus grąžintiniais. Jeigu reikia, siūlau padėti žydams parduoti tuos pastatus ir išmokėti jiems ne 30, o 100 procentų jų vertės. Jau privatizuotu ar valstybės naudojamu pastatų likimą siūlau įsipareigoti spręsti šaliai pakilus iš ekonominio nuosmukio, bet ne vėliau kaip po 3–5 metų. Tada vertinti pastatus tuo metėmis rinkos kainomis ir dengti 28–30 procentų bei numatyti trumpą kompensacijos išmokėjimo terminą.“

Lentynos su žydų turto nėra

Paulius Koverovas

Buvęs teisingumo viceministras (2002–2007 m.)

„Nei Registrų centre, nei valstybiniuose archyvuose turtas nėra rūšiuojamas pagal priklausomybę žydų bendruomenei. Nėra lentynos su atskirai sudėtomis žydų turto bylomis.

Nustatyti, kokį turą privalu grąžinti religinei bendruomenei, buvo keblu ne dėl negeranoriškos nuostatos, o dėl judėjų religijos specifikos. Katalikų tikyboje visai nesunku atskirti, kuris objektas yra religinės, o kuris kitokios paskirties. Judėjų tikėjime religinis ir bendruomeninis turtas nebuvo atskirtas. Dėl to kilo nemažai tai-

niavos, kai buvo bandoma sudaryti grąžintino religinei bendruomenei priklaušančio turto sąrašus.

Yra ir kita medailio pusė. Kad ir kokia milžiniška Lietuvai yra 128 milijonų litų kompensacijos našta, žydų turėto turto realioji vertė net ir krizės sąlygomis yra gerokai didesnė.

Turto sąrašas taip pat nėra tikslus.

Daliai turto nebuvu surasta pakankamai nuosavybės teise įrodančiu dokumentu. Tačiau tai dar nereiškia, kad tas turtas nepriklausė žydams. Ir lietuviui, ir žydai turėtu suvokti, kad kompensacija nėra vien konkretaus žydų bendruomeninio turto rinkos vertės atitinkmuo.

Tai – politinis sprendimas, nulemtas valstybės geros valios ir finansinių galimybių.“

nės į Ameriką, Lietuvos nebūtų pasiekęs ir Kaune gimusio garsaus žydų dailininko Arbit Blato palikimas.

Laimė, tada mane principingai užstojo JAV ambasada.”

Štai tokiai kontekste buvo priimami sprendimai dėl žydų turto kompensavimo. Gal kas nors ir A. Kubiliui pagrasino nejleisti į Ameriką?